

Labo lokale burgerparticipatie

Inhoudelijk eindrapport projectjaar 2020

Joke Vanreppelen

20210315

1. Labo lokale burgerparticipatie

Planning

- Samenstelling en oprichting van het Lerend Netwerk en de expertengroep. Eventuele oprichting van klankbordgroep en/of uitbreiding van stuurgroep.
- 3x samenkomen per jaar met Lerend Netwerk

Wat hebben we gedaan?

- Samenstelling van het Labo
Januari - februari

We veranderden de naam van lerend netwerk naar labo lokale burgerparticipatie omdat een lerend netwerk participatie reeds bestaat (opgericht door de Vlaamse Overheid, departement Kanselarij en buitenlandse zaken).

We richten geen aparte expertengroep op. Het labo lokale burgerparticipatie bestaat uit 10 lokale besturen en 5 partnerorganisaties. Allen zijn ze koplopers inzake lokale burgerparticipatie, met de nadruk op coproductieve aanpak van lokaal beleid en het omgaan met burgerinitiatieven.

Aan de hand van een open oproep (VVSG-nieuwsbrief) en gericht aanspreken van gekenden hebben we het Labo samengesteld. Alle kandidaten dienden een aanvraag in met beschrijving van hun motivatie, ervaring, vragen... Selectie gebeurde door een interne VVSG-werkgroep en de stuurgroep. Daarbij zochten we naar koplopers inzake lokale burgerparticipatie met een spreiding in Vlaanderen, schaalgrootte, geslacht. Er dienden zich 41 kandidaten aan en 15 personen die van nauw betrokken wilden worden zonder deel te nemen aan het Labo. We kozen voor volgende samenstelling:

- Bernard Govaert, algemeen coördinator, Netwerk Duurzame Mobiliteit
- Nele Vanderhulst, stafmedewerker, Socius

- Sarah Martens, Doctor Navorsers - Researcher, UHasselt en sinds juli werkzaam bij Leuven2030
- Wim Van Roy, coördinator, De Wakkere Burger
- Goele Vercammen, beleidsmedewerker, Vlaamse Land Maatschappij
- Linda Boudry, directeur, Kenniscentrum Vlaamse Steden
- Trui Steen, hoogleraar KU Leuven Instituut voor de Overheid
- Robbe Van Hoof, wetenschappelijk medewerker, KU Leuven Instituut voor de Overheid
- Victor De Groof, wetenschappelijk medewerker, KU Leuven Instituut voor de Overheid
- Carmine Pollet, beleids- en participatiemedewerker, Nazareth
- Dirk Habils, dienst wijkontwikkeling, Genk
- Dirk Mattheeuws, projectmedewerker participatie, Stad Mechelen
- Hanne Vissers, medewerker stadsmakers, Stad Antwerpen
- Jan Mellebeek, diensthoofd gebiedsgerichte werking, Leuven
- Karoline Lenaers, diensthoofd directie mens, stad Beringen
- Laurence Hauttekeete, beleidsmedewerker stad Deinze
- Lize Meert, gebiedswerker, Kortrijk
- Marc Verheirstraeten, dienst beleidsparticipatie, Stad Gent
- Sarah Lequeu, participatieambtenaar, Geraardsbergen
- Seppe Van Bogaert, deskundige participatie, Sint-Niklaas vervangen door Sofie Stas
- Steven Matheï, burgemeester, Peer
- Tom van Horen, communicatie- en participatieambtenaar, Huldenberg

De 3 onderzoekers van het internationaal vergelijkend onderzoek van het Instituut voor de Overheid zijn ook opgenomen in het Labo en zorgen voor een wisselwerking tussen de wetenschappelijke buitenlandse bevindingen en de Vlaamse praktijk.

De kandidaten die niet geselecteerd werden, komen in een netwerk rondom het Labo die als eerste gecontacteerd wordt bij concrete output, een tussentijds resultaat, een vorming/webinar...

In februari werd de begeleiding van het Labo met een gunningsopdracht toegewezen aan Karolien Dezeure, consultant bij Mon-dea.

- Bijeenkomsten van het Labo
April – december

De eerste fysieke samenkomst van het Labo stond gepland op 17 maart 2020, enkele dagen daarvoor startte de COVID-19 maatregelen waardoor dit overleg werd geannuleerd. Vanaf dan hadden lokale besturen hun handen vol met de lokale impact van COVID-19, ze gaven allen aan niet te kunnen deelnemen aan de online labo-overleggen. Vanaf de zomer hadden

lokale besturen terug wat meer ruimte en ging het Labo in volle bezetting van start. In het voorjaar overlegden we tweemaal met de partnerorganisaties van het Labo.

- Online bijeenkomsten enkel partnerorganisaties

21 april met als agenda: kennismaking - toelichting opzet labo burgerparticipatie - doorlopen praktijken van de deelnemers - afstemming van de volgende stap

15 mei met als agenda: voorstelling overzichtskader door Instituut van de Overheid (+ feedback) - voorstelling analysekader door Instituut van de Overheid (+ feedback) - innovatieve praktijken

- Online bijeenkomst enkel lokale besturen

20 augustus met als agenda: kennismaking – toelichting opzet labo burgerparticipatie – presentatie en bespreking van overzichtskader – presentatie en bespreking van analysekader – presentatie en aanvulling van lijst praktijkvoorbeelden

- Online bijeenkomsten partnerorganisaties en lokale besturen

15 september met als agenda: svz Labo - presentatie en analyse stadsmakers (Geraardsbergen) – presentatie en analyse 3 cases van burgerpanel (Leuven)

19 oktober met als agenda: svz Labo – presentatie en analyse Vetex-site (Kortrijk) – presentatie en analyse actuaforum (Nazareth)

17 november met als agenda: toelichting Instituut voor de overheid over internationaal vergelijkend onderzoek - inzoomen op Right to Challenge (toelichting Instituut voor de overheid + toelichting De Wakkere Burger + ervaringen delen) - svz Labo

15 december: toelichting Instituut voor de overheid minipublics – presentatie en bespreking van burgerpanel (Mechelen) – presentatie en bespreking van gelote wijkpanels en burgerkabinet (Gent)

- Online platform via Teams

April – december

Bij ieder labo-bijeenkomst verzamelen we de opname, ppt, documenten, reacties/feedback, eindproduct (vb. artikel in tijdschrift Lokaal, lokale case op het kennisnetwerk...). We streven ernaar om bij elke samenkomst naar een eindproduct toe te werken dat dan breed gedeeld kan worden.

Dit online platform biedt ook de mogelijkheid gezamenlijk aan documenten te werken zoals de excell-lijst met lokale participatieve praktijken.

Evaluatie

- Labo samenstellen volgende keer beter op vraag in plaats van open oproep? Er zijn bijna 3 maanden gegaan over de oproep, kandidaten contacteren en selecteren en de uiteindelijke samenstelling van het Labo. Met alle kandidaten had ik vooraf een

telefonisch gesprek en mailverkeer. Na de selectie werden alle kandidaten opnieuw gecontacteerd met een verklaring waarom ze al dan niet geselecteerd waren. Dit was een zeer tijdsintensieve manier van werken. Gericht koplopers in lokale besturen en organisaties aanspreken had misschien efficiënter gewerkt.

- Online vergaderen is een uitdaging. De deelnemers van het labo zijn als groep nooit fysiek samengekomen. Doordat we een online start hebben van dit project, mist het Labo het sociale aspect, een werkbezoek, een volledige dag met elkaar doorbrengen en diepgaand uitspitten van een onderwerp of case in plaats van 1,5u online...
- De wetenschappelijke inbreng van de onderzoekers van het Instituut voor de Overheid is een meerwaarde voor de volledige groep.
- We proberen iedere vergadering naar concrete en zichtbare output te komen. De VVSG-communicatiedienst engageert zich mee. Na een vergadering mikken we op een praktijkfiche op het kennisnetwerk en/of een artikel voor het tijdschrift Lokaal.
- Het is noodzakelijk dat lokale besturen mee in het Labo participeren. We misten deze stem in het voorjaar wanneer we enkel met partnerorganisaties spraken. De lokale besturen zaten op dat moment over hun oren in de gevolgen van COVID-19 en de impact daarvan op het lokaal niveau.
- Hoge werkdruk bij lokale besturen zorgt dat ik veel te horen krijg 'dat het super interessant is maar we geen tijd hebben'. Vandaar de afspraak dat ik zoveel mogelijk werk uit hun handen neem, waardoor ze enkel hun kennis en ervaring moeten delen maar ze bijvoorbeeld ontlast worden bij het uitschrijven van een praktijk om op ons kennisnetwerk te plaatsen.
- Inhoudelijk hebben de leden van het Labo een kritische houding ten opzichte van Right to Challenge en stellen ze eerder een 'right to initiate' voor, het recht om initiatief te nemen past beter bij onze Vlaamse praktijk dan het recht om uit te dagen (en je als burger tegenover de lokale overheid te plaatsen in plaats van samen te werken).
- De leden van het Labo hebben veel interesse in de werking van burgerpanels, burgerbudget, digitale democratie.
- Veel enthousiasme, bereidwilligheid en engagement bij de deelnemers. Deelnemers tonen ook respect voor elkaar en wisselen tips uit. Er is een open en eerlijke sfeer.
- We voorzagen bij de kandidaatstelling de mogelijkheid om uit/in het Labo te stappen na het eerste projectjaar. We contacteren alle deelnemers met de vraag of ze graag aan boord blijven. Tot nu toe bevestigde alle leden het komend projectjaar mee betrokken te willen worden. Er zijn nochtans veel andere besturen en organisaties die ook interesse hebben om aan te sluiten, maar willen we het werkbaar houden, beperken we de groep tot een 20-tal.

2. Analyse en verspreiding van innovatieve lokale praktijken

Planning

- a) Inventariseren
- b) Analyseren
- c) Intervisie
- d) Opschalen

Wat hebben we gedaan?

a) Inventariseren

Maart – december

We stelden een excell-lijst op met 231 participatieve praktijken van Vlaamse lokale besturen. In dit document wordt iedere case kort beschreven. We starten ook een lijst met participatieve praktijken van lokale besturen tijdens COVID-19 (46 cases) en lijsten ook buitenlandse participatieve praktijken op die op ons pad komen (55 cases). Deze excell-lijst is tot stand gekomen dankzij een oproep (VVSG-nieuwsbrief), ingevulde kandidaturen van kandidaat-deelnemers aan het labo, deelnemers van het Labo, de interne VVSG-werkgroep, VVSG-collega's, Instituut voor de Overheid, bronnenonderzoek.

b) Analyseren

September – december

Het instituut voor de overheid ontwikkelde een analysekader dat verfijnd werd door het Labo. Dit instrument wordt als hulpmiddel gebruikt bij de analyse van praktijken, zowel door het Instituut voor de Overheid voor de buitenlandse praktijken als door het Labo voor de Vlaamse participatieve praktijken.

c) Intervisie

September – december

In het labo werden 6 lokale cases uitgebreid besproken en geanalyseerd. Een weergave daarvan wordt steeds op het online platform teams gedeeld. Tijdens het Labo delen de deelnemers gul hun kennis en ervaring met elkaar.

d) Opschalen

Maart – december

➤ **kennisnetwerk**

We ontwikkelden een praktijkfiche om lokale cases op een gelijkaardige manier te beschrijven. We werkten daarbij samen met enkele VVSG-medewerkers. De excell-lijst met een inventaris van cases was een voedingsbodem om praktijken via een projectfiche op het kennisnetwerk te plaatsen. Momenteel staan er 23 lokale cases beschreven: <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/praktijken-burgerparticipatie>. Enkele cases werden uitgeschreven door een stagiaire (gedurende de maand februari).

We ontwikkelden een webonderdeel op het kennisnetwerk over lokale burgerparticipatie in z'n breedte (een VVSG-breed initiatief): <https://www.vvsg.be/bestuur/participatie>

Het Labo krijgt deze plek op het kennisnetwerk: <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/coproductie-en-burgerinitiatieven>. Dit onderdeel van het kennisnetwerk wordt stelselmatig uitgebouwd. Het bestaat momenteel uit de onderdelen:

- Labo lokale burgerparticipatie
Intro, doelstelling, verwachte resultaten
- Lees meer over burgerparticipatie
Artikels uit het tijdschrift Lokaal, onderzoek...
- Praktijken burgerparticipatie
Praktijkfiches over lokale participatieve cases
- Burgerparticipatie
Vanuit de praktijk leren van elkaar: praktijkfilmpjes + webinar

➤ **Tijdschrift Lokaal**

Er verschijnen regelmatig artikels in het VVSG-tijdschrift Lokaal over lokale burgerparticipatie. Omdat leden een betalend abonnement hebben op ons tijdschrift Lokaal, kunnen we niet zomaar alle artikels op ons (gratis toegankelijk) kennisnetwerk plaatsen. Hieronder vind je soms een verwijzing naar ons kennisnetwerk, de artikels die daar niet raadpleegbaar zijn kan ik bezorgen.

- Burgerdialoog in de startblokken (maart)
Praktijkvoorbeeld uit Duitstalig België
<https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/burgerdialoog-in-de-startblokken>

- Lokaal beleid via coproductie en burgerinitiatief (april)
Voorstelling van het Labo
- Visualisatie en participatie bezorgen meerjarenplan meer draagvlak (april)
Case uit Nazareth, lid van het Labo
<https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/visualisatie-en-participatie-bezorgen-meerjarenplan-groot-draagvlak>
- Alle motivatie en inzet gebruiken (mei)
Interview met prof. Trui Steen, lid van het Labo
<https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/interview-met-trui-steen-alle-motivatatie-en-inzet-gebruiken>
- Ontwar knopen met cocreatie (juni)
Voorstelling LaMa-methodiek door Netwerk duurzame mobiliteit, lid van het Labo
<https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/ontwar-knopen-met-cocreatie>
- In coronatijden zoekt Geraardsbergen nog meer dan anders verbinding met zijn inwoners (juli)
<https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/stadsmakers-in-corona-tijden-geraardsbergen>
- Lokaal, waar democratie zich vernieuwt (juli/aug)
Essay van Filip De Rynck, Mark Suykens, Toon Breckmoes
- 5 kwesties voor het nieuwe burgeren (okt)
Gastartikel geschreven door Socius, lid van het Labo
<https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/in-lokaal-het-nieuwe-burgeren>
- Grond in ontwikkeling (okt)
Case uit Mechelen, lid van het Labo
<https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/grond-in-ontwikkeling>
- Actuaforum Nazareth brengt oppositie en meerderheid dichterbij elkaar (nov)
<https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/actuaforum-nazareth-brengt-oppositie-en-meerderheid-dichterbij-elkaar>
- Samen de klimaatverandering keren met commons (nov)
- In Madrid beslissen de inwoners mee (december)
- Gemeenteraad on tour (wordt gepubliceerd in jan)
Case uit Alken over participatieve democratie en de rol van de gemeenteraad hierin

- Een kwestie van wederzijds vertrouwen (wordt gepubliceerd in jan)
Case uit Leuven over oevers aan de vaartkom (geloot burgerpanel)

➤ **Praktijk filmpjes**

We vroegen een offerte van 3 productiehuisen waarbij gekozen is voor Manon Duerinck van Paradoxs (zie bijlage voor alle offertes). Vanuit de schoot van het Labo en de interne werkgroep selecteerden we 9 lokale cases en 3 experts, die we verwerken in 3 praktijkvideo's. We hanteerden dezelfde opdeling als gebruik wordt in het overzichtskader namelijk overheidsinitiatief, partnerschap en burgerinitiatief. Elk voorbeeld dat in de video aan bod komt, werd ook uitgeschreven in een praktijkfiche op het kennisnetwerk.

Praktijkvideo overheidsinitiatief

<https://www.vvsg.be/nieuws/een-flinke-dosis-inspiratie-voor-lokale-burgerparticipatie>

Praktijkvideo partnerschap

<https://www.vvsg.be/nieuws/video-partnerschap-voor-burgerparticipatie-3-cases>

Praktijkvideo burgerinitiatief

<https://www.vvsg.be/nieuws/video-burgerinitiatief-in-de-praktijk-drie-cases>

Alle praktijkfiches vind je samen met de filmpjes en de webinar op deze webpagina

<https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/burgerparticipatie-vanuit-de-praktijk-leren-van-elkaar>

➤ **Webinar**

Op 8 oktober diepten we met een webinar 3 lokale cases uit rond burgerparticipatie. Een 100-tal deelnemers volgden de webinar live. We zoomen in op overwonnen drempels, geleerde lessen en wisselen bruikbare tips uit. We leren hoe Deinze een dorpsweide ontwikkelt in samenspraak met jonge en minder jonge buurtbewoners. Met het project 'de grond der dingen' gaat stad Mechelen een uniek experiment aan met inwoners, een theatergezelschap en het stadsmuseum om 20.000m in te vullen. Tot slot geeft het burgerinitiatief 'de unie godsheide' een inkijk hoe je bruggen bouwt met het Hasseltse stadsbestuur. De opname van de webinar, vragen en antwoorden en de ppt is raadpleegbaar op het kennisnetwerk. De deelnemers scoorden deze webinar positief en boden nog enkele suggesties ter verbetering.

Video: <https://youtu.be/V6XkZKhfuM>

Vragen en antwoorden: <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/webinar-burgerparticipatie-in-de-praktijk-vragen-en-antwoorden>

Powerpoint: <https://www.vvsg.be/Innovatie%20en%20Digitale%20Transformatie/lerend%20netwerk%20burgerparticipatie/PPT%20webinar%20burgerparticipatie.pdf>

Extra:

We ontwikkelden een overzichtskader met handleiding. Dit overzichtskader wil op een eenvoudige manier inzicht geven in de variëteit aan burgerbetrokkenheid bij lokaal beleid. Op welke manier kan een lokaal bestuur samen met haar inwoners lokaal beleid vormgeven? We merken veel terminologieverwarring. Door dit kader naar voren te schuiven, de verschillende participatiemogelijkheden te benoemen en een indeling aan te brengen, hopen we meer klaarheid te scheppen. Dit kader wordt gelanceerd in 2021.

Artikels voor externen: terzake, wolters kluwer, actueel

Overleg met stuurgroep labo lokale burgerparticipatie

15 januari 2020: opstartvergadering labo lokale burgerparticipatie

29 januari 2020 : opstartvergadering internationaal vergelijkend onderzoek

5 maart 2020: vervolgvergadering internationaal vergelijkend onderzoek

24 april 2020: wijziging planning labo owv corona-maatregelen

28 mei 2020: vervolgvergadering internationaal vergelijkend onderzoek

25 juni 2020: tussentijdse evaluatie labo lokale burgerparticipatie

Overleg onderzoekers Instituut voor de Overheid KU Leuven

19 februari 2020: afstemming jaarplan

27 april 2020: analysekader en overzichtskader bespreken

30 oktober 2020: afspraken over de verspreiding resultaten onderzoek

16 november 2020: afspraken over de verspreiding resultaten onderzoek

Werkvergaderingen met de interne werkgroep

Deelnemers: Marian Verbeek, Lies Vereecke, Elke De Taeye, Nathalie Dumarey, Joke Vanreppelen

Werkvergaderingen op 20 januari, 3 februari, 3 maart, 23 juni, 14 oktober, 9 december

Overleg Vlaamse overheid departement kanselarij en buitenlandse zaken

Deelnemers: Merijn, Ilse, Joke Vanreppelen, Marian Verbeek, Lies Vereecke

Overleg op 10 februari en 25 november

Bilateraal overleg met het Kenniscentrum Vlaamse Steden

Deelnemers: Joke Vanreppelen, Linda Boudry, Karolien Dezeure

Overleg op 10 februari, 24 maart, 9 april, 29 april, 13 mei, 5 juni, 17 juni, 16 oktober, 17 november

Interne overleggroep subsidieprojecten Vlaams minister Somers

Deelnemers: Elke De Taeye (klimaattafels), Peter Hautekiet (regiovorming), Lore Colaert (samenleven in diversiteit), Tomas Coppens (cyberveiligheid)

Overleg op 11 mei, 25 mei en 13 november

Andere

- Rondetafel digitale participatie op 9 januari 2020

We brachten een 30-tal lokale besturen bij elkaar om te leren van elkaars praktijkverhalen (voormiddag) over digitale participatie. In de namiddag gaven commerciële aanbieders 'pitches' over hun producten.

<https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/presentaties-10-januari-2020-ronde-tafel-samen-slim-digitale-burgerparticipatie?query=ronde%20tafel%20samen%20slim>

- Vereniging voor openbaar groen – overleg met centrumsteden op 21 oktober 2020 presentatie en begeleiding bij burgerinitiatieven en samenwerking met groendiensten
- Erasmus plus dossier buitenlandse studiereis 2021 en 2022 is afgewezen